

การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทางการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ: กรณีศึกษา พื้นที่ภาคตะวันออก*

The Development of Nursing Learning Center for Health Promotion: Case Study in the Eastern Region

สุวรรณา จันทร์ประเสริฐ, ส.ด.** Suwanna Junprasert, Dr.P.H.

สมสมัย รัตน์กริฑากุล, ส.ด.*** Somsamai Rattanagreethakul, Dr.P.H.

เจนจิรา เจริญการไกร, พย.ม.**** Jenjira Jareankankai, M.N.S.

นิสากร กรุงไกรเพชร, ส.ด.*** Nisakorn Krungkraipetch, Dr.P.H.

ศิริยุพา สนั่นเรืองศักดิ์, ส.ด.*** Siriyapha Sananreungsak, Dr.P.H.

ตติรัตน์ เตชะศักดิ์ศรี, ส.ด.*** Tatirat Tachasaksri, Dr.P.H.

ชรัญญากร วิริยะ, พย.ม.**** Charunyakorn Viriya, M.N.S.

อริสรา ฤทธิงาม, วท.ม.**** Arisara Ritngam, M.S.

สุธารัตน์ ชำนาญช่าง, พย.ม.**** Sutharat Chamnanchang, M.N.S.

ยุวดี ลีลัคณาวิระ, วท.ด.*** Yuwadee Leelukkanaveera, Ph.D.

อังคณา จงเจริญ, พย.ม.*** Angkana ChongChareun, M.N.S.

วชิรกร อังคประสาทชัย, พย.ม.**** Wachareekorn Aungkaprasatchai, M.N.S.

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทางการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพบนพื้นฐานนวัตกรรมบริการสุขภาพของพื้นที่ และศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรของศูนย์เรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเป็นพยาบาล บุคลากรสุขภาพ และอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมบริการสุขภาพ จำนวน 6 แห่ง ในจังหวัดชลบุรี ตราด และสระแก้ว ซึ่งได้รับกิจกรรมการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ กลุ่มที่สองเป็นพยาบาลจำนวน 35 คน และนิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 31 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้สาระเนื้อหาและกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 6 แห่ง โดยแต่ละคนจะได้รับการอบรมแนวคิดทั่วไปร่วมกันที่คณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา และเข้าเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้คนละ 2 แห่ง 2 วัน รวมคนละ 5 วัน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) กิจกรรมการพัฒนาศูนย์ หนังสือ “7 ชุดการเรียนรู้การพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ” คู่มือการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพ หลักสูตรการเรียนรู้ของแต่ละศูนย์ คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียนรู้ และ (2) แบบประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ “7 ชุดการเรียนรู้ การพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ” วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

* ภายใต้โครงการขับเคลื่อนวิชาชีพการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ พื้นที่ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสภาการพยาบาล

** รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทั้ง 6 แห่ง โดยการวิเคราะห์ศักยภาพและเนื้อหา การสร้างคุณค่าและให้การยอมรับร่วมกัน การจัดทำหลักสูตรเนื้อหากิจกรรม และกำหนดการ การพัฒนาศักยภาพในการถ่ายทอดเนื้อหา การเตรียมสถานการณ์ การจัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้ และการติดตามความพร้อม ผลการทดลองใช้หลักสูตรการเรียนรู้ พบว่า หลังการเรียนรู้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.68, df = 57, p = .05$) มีความคิดเห็นว่า ทุกศูนย์เรียนรู้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพในระดับมาก และมีความเห็นว่า หนังสือ “7 ชุดการเรียนรู้ การพยาบาลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ” สามารถนำไปบูรณาการและประยุกต์การสร้างเสริมสุขภาพในบริการสุขภาพทุกระดับในระดับมาก ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรนำกระบวนการพัฒนานี้ ไปใช้พัฒนาศูนย์เรียนรู้ของพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและคุณภาพการพยาบาลต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างเสริมสุขภาพ ศูนย์เรียนรู้ทางการพยาบาล นวัตกรรม

Abstract

This research and development was to develop nursing learning centers (NLCs) for health promoting based on area innovation, and to test the NLC's curriculum. There were 2 groups of participants. The first group consisted of nurses, health staff and health care volunteers related with 6 health innovations in Chon Buri, Trat and Sa Kaeo provinces, which had developed to be NLC. The second group consisted of 35 nurses and 31 fourth year nursing students who volunteered to test the NLCs' curriculum, all participants learned general health promotion knowledge and knowledge management (KM) at the Faculty of Nursing, Burapha University, for 1 day after that each participant joined 2 NLCs' curriculum for 2 days of each, total of each

participant was 5 days. The research instrument consisted of: (1) NLC developmental program, “7 series for nursing health promotion learning”, self - learning manual, and (2) NLC evaluation questionnaires consisting of knowledge testing, the opinion about NLC and “7 series for nursing health promotion learning”. Content analysis, descriptive statistics and dependent t - test were used for data analysis.

Research results showed that the development process for 6 NLCs analyzed the innovation potential, values and respect, curriculum building, prepared the staff and situation, produced learning media, and confirmed all of the training feasibilities. After they joined the NLCs' curriculum, the participants had significantly more knowledge ($t = 1.68, df = 57, p = .05$). The opinions of the NLCs were the good model for health promotion practice at high level, and “7 series for nursing health promotion learning” applied for all levels of health promotion service at a high level. The research results suggested that this developing process should be used to develop more nursing learning centers for health promotion for strengthening and quality of nursing service.

Keywords: Health promotion, nursing learning center, innovation

ความสำคัญของปัญหา

การสร้างเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพของประชาชนให้สามารถควบคุม และพัฒนาสุขภาพของตน ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญของงานบริการสุขภาพ องค์การอนามัยโลกได้สรุปยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพที่เรียกว่ากฎบัตรการสร้างเสริมสุขภาพออกอตตาวา (Ottawa Charter for Health Promotion) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (building